

Evaluatie cameratoezicht Ede 2011

Ede-Centrum, Veldhuizen A, Soembaplein

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	5
1.1	Achtergrond.....	5
1.2	Probleemstelling.....	5
1.3	Opzet en uitvoering	5
1.4	Leeswijzer	5
2	Inzichten literatuur cameratoezicht.....	7
2.1	Algemeen	7
2.2	Resultaten cameratoezicht.....	7
2.3	Effecten naar type delict.....	7
2.4	Verplaatsingseffecten.....	8
2.5	Effect op de veiligheidsbeleving.....	8
2.6	Conclusies literatuur.....	8
3	Ontwikkeling misdrijven in Ede	9
3.1	Inleiding	9
3.2	Wettelijke basis	9
3.3	Terugblik invoering cameratoezicht	9
3.4	Ontwikkeling misdrijven 2006-2010	10
3.5	Betekenis van de resultaten voor het effect van cameratoezicht	12
4	Resultaten diepte-interviews	15
4.1	Inleiding	15
4.2	Voor- en nadelen cameratoezicht	15
4.3	Uitwerking cameratoezicht in Ede.....	16
4.4	Aanbevelingen van betrokken partijen.....	16
5	Conclusies, aanbevelingen en reactie opdrachtgever.....	17
5.1	Conclusies.....	17
5.2	Aanbevelingen	17
5.3	Reactie van de opdrachtgever	18

1 INLEIDING

1.1 ACHTERGROND

Sinds 1998 maakt de gemeente Ede gebruik van camera's om toezicht te houden in het uitgaansgebied op het Museumplein en directe omgeving. De aanleiding voor de invoering van cameratoezicht was het toenemende geweld en vandalisme sinds de tweede helft van de jaren '90 van de vorige eeuw. Sinds december 2008 wordt ook in Veldhuizen A (mobiel) cameratoezicht ingezet en sinds april 2010 op en rondom het Soembaplein.

Begin 2000 zijn de effecten van het cameratoezicht in Ede op zowel de objectieve als de subjectieve veiligheid geëvalueerd. In 2006 en 2008 is het cameratoezicht opnieuw geëvalueerd. Deze onderzoeken richtten zich op de ontwikkeling van de geregistreeerde criminaliteit in het uitgaansgebied van Ede-Centrum, de inzichten over de wijze waarop cameratoezicht kan bijdragen aan het verbeteren van de veiligheid en op het maatschappelijke draagvlak voor cameratoezicht. In de evaluaties is geconcludeerd dat cameratoezicht een positieve invloed heeft op het veiligheidsgevoel en op het voorkomen van bepaalde soorten delicten. Daarnaast bleek dat zowel in Ede, als in Nederland breed draagvlak bestaat voor cameratoezicht.

De afdeling Toezicht heeft de afdeling Strategie & Onderzoek gevraagd opnieuw een evaluatie van het cameratoezicht uit te voeren. Het doel van de evaluatie is enerzijds het in beeld brengen van ontwikkelingen in de geregistreeerde criminaliteit in het uitgaansgebied van Ede-Centrum, Veldhuizen A en op/rondom het Soembaplein en anderzijds het verkrijgen van inzicht in de actuele opvattingen en inzichten over cameratoezicht in de literatuur en bij belanghebbenden in Ede.

1.2 PROBLEEMSTELLING

“Welke ontwikkelingen zijn waarneembaar in de omvang van de geregistreeerde criminaliteit in het uitgaansgebied van Ede-Centrum, in Veldhuizen A en op/rondom het Soembaplein, over de periode 2006-2010, afgezet tegen de ontwikkelingen in de rest van de kern Ede en wat zijn de actuele inzichten over cameratoezicht?”

1.3 OPZET EN UITVOERING

Voor deze evaluatie is een analyse gemaakt van politiecijfers over ontwikkelingen in de geregistreeerde criminaliteit in het cameragebied in Ede-Centrum, in Veldhuizen A, op/rondom het Soembaplein en in de rest van Ede-stad, over de jaren 2006-2010. Daarnaast heeft literatuurstudie plaatsgevonden en zijn enkele diepte-interviews met belanghebbende partijen uitgevoerd.

1.4 LEESWIJZER

Hoofdstuk 2 bevat een samenvatting van relevante literatuur over cameratoezicht. In hoofdstuk 3 wordt de ontwikkeling geschetst van het aantal geregistreeerde misdrijven (geweld, diefstal uit/vanaf motorvoertuigen en vernieling). Het gaat hierbij specifiek om het uitgaansgebied van Ede-Centrum, Veldhuizen A en op/rondom het Soembaplein, afgezet tegen de rest van Ede-stad. In dit hoofdstuk wordt tevens ingegaan op de betekenis van deze uitkomsten voor de veiligheid in de wijken en het veiligheidsgevoel van inwoners. In hoofdstuk 4 komen de resultaten van de diepte-interviews aan de orde en in hoofdstuk 5 ten slotte worden de conclusies en aanbevelingen gepresenteerd.

2 INZICHTEN LITERATUUR CAMERATOEZICHT

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de inzichten uit de literatuur over de effecten van cameratoezicht op de objectieve en subjectieve veiligheid in een gebied.

2.1 ALGEMEEN

Ongeveer een kwart van de Nederlandse gemeenten past cameratoezicht toe in de openbare ruimte. Dat aantal neemt nog steeds toe. Het instellen van cameratoezicht maakt meestal deel uit van een breder pakket aan regelingen om criminaliteit en overlast in de publieke ruimte tegen te gaan. Soms gebeurt dit preventief, soms in reactie op een beduidende toename van criminaliteit en overlast in een bepaald gebied. Uit onderzoek van de vakgroep Sociale Geografie en Planologie van de Universiteit Utrecht blijkt dat cameratoezicht soms echter ook wordt ingesteld naar aanleiding van enkele (door media uitvergrote) incidenten.

Er is veel onderzoek verricht naar de effecten van cameratoezicht in de openbare ruimte. De resultaten van onderzoeken en studies zijn niet eenduidig en staan soms haaks op elkaar. Doordat cameratoezicht vaak onderdeel is van een pakket aan maatregelen, is het moeilijk te beoordelen welke bijdrage cameratoezicht precies levert bij het terugdringen van criminaliteit en overlast.

2.2 RESULTATEN CAMERATOEZICHT

In 2005 is een uitgebreide evaluatie van cameratoezicht uitgevoerd in Groot-Brittannië. In zes van de dertien onderzochte gebieden bleek sprake van een 'relatief substantiële afname van criminaliteit in het cameragebied vergeleken met het controlegebied'. In slechts twee gevallen was sprake van een statistisch significant effect, waarvan er bij één de oorzaak ook in iets anders gezocht kan worden. In de overige zeven gebieden nam de criminaliteit toe, als gevolg van andere oorzaken dan het cameratoezicht. Het gevoel van onveiligheid daalde in slechts drie gebieden sterker dan in het controlegebied. Die afname was echter nergens statistisch significant.

De resultaten van onderzoek naar cameratoezicht in Nederland verschillen sterk per gemeente. In Ede, Heerlen en delen van Amsterdam en Rotterdam nam het aantal delicten sinds de camerabewaking af. In Delft bleef het aantal incidenten gelijk en in Apeldoorn en Groningen was er zelfs sprake van een stijging, hoewel de oorzaak hiervan niet kan worden aangetoond. In sommige gevallen was hierbij sprake van verplaatsing van het geweld naar omliggende gebieden. In Alkmaar, Tiel, Apeldoorn, Arnhem, Ede, Groningen en Heerlen bleek het veiligheidsgevoel onder bewoners en bezoekers na het plaatsen van camera's toegenomen te zijn. In Delft en Rotterdam was dat slechts in beperkte mate het geval.

2.3 EFFECTEN NAAR TYPE DELICT

Studies van ondermeer Regioplan en het Sociaal en Cultureel Planbureau tonen aan dat het effect van camera's minimaal is bij het voorkómen van geweld in uitgaansgebieden omdat deze vaak worden gepleegd onder invloed van een grote drank- en drugsconsumptie. Wel is het effectief in de bestrijding van diefstal en vernielingen.

Gebruik camerabeelden voor opsporing

Camerabeelden van delicten zijn vaak zeer bruikbaar bij de opsporing van daders en mogen in dat verband ook dienen als wettig bewijsmateriaal¹. Ook spelen camera's een rol in de preventie. Uit studies van Bureau Beke en het IACP (2005) blijkt dat de inzet van camera's de-escalerend werkt en dat burgers hun gedrag aanpassen als zij merken dat er gefilmd wordt².

2.4 VERPLAATSINGSEFFECTEN

Een probleem dat vaak wordt genoemd in combinatie met cameratoezicht, is verplaatsing. Uit diverse onderzoeken naar verplaatsingseffecten blijkt dat het met geografische verplaatsing vaak erg meevalt (Hesseling, 1994). Verplaatsing treedt bij sommige delicten en onder sommige omstandigheden wel op, maar het netto resultaat van preventieve maatregelen, zoals cameratoezicht, blijkt toch vaak positief te zijn. Sterker nog, in veel gevallen blijken preventieve maatregelen een positieve uitstraling te hebben tot buiten het gebied waar ze actief zijn⁵.

2.5 EFFECT OP DE VEILIGHEIDSBELEVING

In de literatuur bestaat een grote mate van eenduidigheid over het effect van cameratoezicht op het gevoel van veiligheid onder de bevolking. Vrijwel alle studies tonen aan dat het veiligheidsgevoel na plaatsing van de camera's (substantieel) is gestegen. De Vrije Universiteit en gemeenten als Rotterdam, Zoetermeer, Oosterhout, Amsterdam en Alkmaar toonden eerder aan dat mensen zich in een gebied met camera's veiliger voelen. Dat wil overigens niet zeggen dat het er ook daadwerkelijk veiliger is.

2.6 CONCLUSIES LITERATUUR

De literatuur is niet eenduidig over het effect van cameratoezicht op de ontwikkeling van het aantal misdrijven. De oorzaak ligt vooral in het gecombineerde effect van andere maatregelen die ook een rol spelen in de misdaadstatistiek. Wel lijkt het zeker dat het veiligheidsgevoel onder burgers toeneemt als er camera's worden geplaatst, of de geregistreerde criminaliteit nu daadwerkelijk afneemt, of niet.

¹ DSP-Groep, Cameratoezicht Stationsgebied Delft, Ministerie van BZK, Evaluatie Cameratoezicht, 2006; Evaluatie cameratoezicht Alkmaar, Amsterdam, Apeldoorn, Arnhem, Delft, Ede, Groningen, Heerlen, Rotterdam; Brabants Dagblad, Alleen camera's in de stad ophangen helpt niet, Regioplan, 22/01/2011

² Bureau Beke

3 ONTWIKKELING MISDRIJVEN IN EDE

3.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk beschrijft de wettelijke grondslag van cameratoezicht en een korte terugblik op eerdere resultaten van evaluaties in de gemeente Ede, evenals de ontwikkeling van het aantal misdrijven in het cameragebied van Ede-Centrum, Veldhuizen A, op/rondom het Soembaplein en Ede-stad als geheel. Het cameragebied in Ede-Centrum bestaat uit het Museumplein, De Halte, Maandereind en de Nieuwe Stationsstraat. Het cameragebied in Veldhuizen A omvat verschillende straten en pleinen in de Horsten en de Burgen. Het cameragebied op/rondom het Soembaplein omvat het Soembaplein, Soembalaan voor zover grenzend aan het Soembaplein, Proosdijerveldweg tussen Floreslaan en Valklaan en Veenderweg tussen Ganzeweide en de denkbeeldige lijn Madoeralaan-Rozenlaan.

De volgende misdrijven zijn relevant in het kader van cameratoezicht: diefstal uit/vanaf motorvoertuigen, geweld, bedreiging en mishandeling en vernieling (vandalisme). In deze rapportage wordt vooral ingegaan op de ontwikkeling van het aantal door de politie geregistreerde misdrijven in de periode 2006-2010. Daarnaast komt de veiligheidsbeleving van inwoners kort aan bod.

3.2 WETTELIJKE BASIS

Gemeenten hebben de mogelijkheid om voor de handhaving van de openbare orde conform artikel 151c van de Gemeentewet, cameratoezicht in te stellen in openbare ruimten waar doorgaans veel mensen samenkomen en waarvoor de gemeente verantwoordelijk is. Het hoofddoel moet preventie zijn en niet primair de opsporing van daders. Het gebruik van camera's als opsporingsmiddel is gebonden aan aparte regels, opgenomen in het Wetboek van Strafvordering. Deze kunnen uitsluitend met toestemming van de Officier van Justitie worden ingezet. In andere situaties is het niet toegestaan personen stelselmatig te observeren, op welke manier dan ook. Op basis van deze wetgeving is de gemeente Ede als eerste in Nederland gestart met de invoering van cameratoezicht op risicolocaties³.

3.3 TERUGBLIK INVOERING CAMERATOEZICHT

Cameratoezicht in Ede

Het doel van cameratoezicht is tweeledig: enerzijds moeten mensen zich onder invloed van het toezicht beter gaan gedragen, anderzijds moet crimineel gedrag met de maatregel effectiever bestreden kunnen worden. Sinds 31 december 1998 bevonden zich al videocamera's in (de directe omgeving van) het uitgaansgebied van Ede/Centrum: het Museumplein, De Halte, Maandereind en de Nieuwe Stationsstraat. Aanleiding voor de invoering van cameratoezicht was het toenemende geweld en vandalisme sinds de tweede helft van de jaren '90 van de vorige eeuw. Eind 2008 is het cameratoezicht uitgebreid naar Veldhuizen A en begin 2011 naar het Soembaplein en omgeving.

Eerdere resultaten evaluaties cameratoezicht Ede-Centrum

Eén van de meest in het oog springende conclusies van de evaluatie uit het jaar 2000, was dat "sinds de invoering van cameratoezicht de objectieve veiligheid verbeterd is. Het aantal incidenten op en rond het Museumplein is afgenomen. Dit geldt vooral voor diefstal uit/vanaf motorvoertuigen en vernielingen. Het aantal ernstige en lichte geweldsdelicten is licht afgenomen".⁴ Dit was destijds aanleiding om het cameratoezicht voort te zetten.

³ CBP: www.cbpweb.nl/Pages/th_cam_soorten.aspx

⁴ 'Ogen in de nacht - Eindevaluatie cameratoezicht Ede', gemeente Ede 2000

In de evaluaties uit 2006 en 2008 is geconcludeerd dat cameratoezicht een positieve invloed heeft op het veiligheidsgevoel⁵. Ook blijkt uit deze evaluaties dat in het cameragebied in Ede-Centrum in de tien jaar na invoering van cameratoezicht een structurele afname van het aantal geregistreerde diefstallen en vernielingen is opgetreden. Dat geldt echter niet voor geweldsdelicten. Ten slotte bleek dat zowel landelijk als in Ede breed draagvlak bestaat voor cameratoezicht.

3.4 ONTWIKKELING MISDRIJVEN 2006-2010

Dit hoofdstuk bevat een beschrijving van de ontwikkeling van misdrijven die hebben plaatsgevonden in de periode 2006-2010 in het cameragebied in Ede-Centrum, Veldhuizen A, Soembaplein en omgeving en de rest van Ede-stad. Het gaat daarbij om diefstal uit/vanaf motorvoertuigen, geweldpleging (openlijk geweld, bedreiging en mishandeling) en vernieling. De analyse richt zich op de ontwikkeling van misdrijven in de periode 2006-2010. Vanwege de gewijzigde registratie van aangiften en meldingen door de politie is een goede vergelijking met cijfers van vóór 2006 niet mogelijk.

A. EDE-CENTRUM

Diefstal uit/vanaf motorvoertuigen

Diefstal uit/vanaf motorvoertuigen komt weinig voor in het cameragebied in Ede-Centrum. Het aantal diefstallen neemt in de onderzochte periode eerst toe licht toe tot 9 in 2008 en neemt vervolgens weer af. In de rest van Ede-centrum en in Ede-stad is sprake van een vergelijkbaar patroon, met uitzondering van de toename in 2010 (Figuur 2-1).

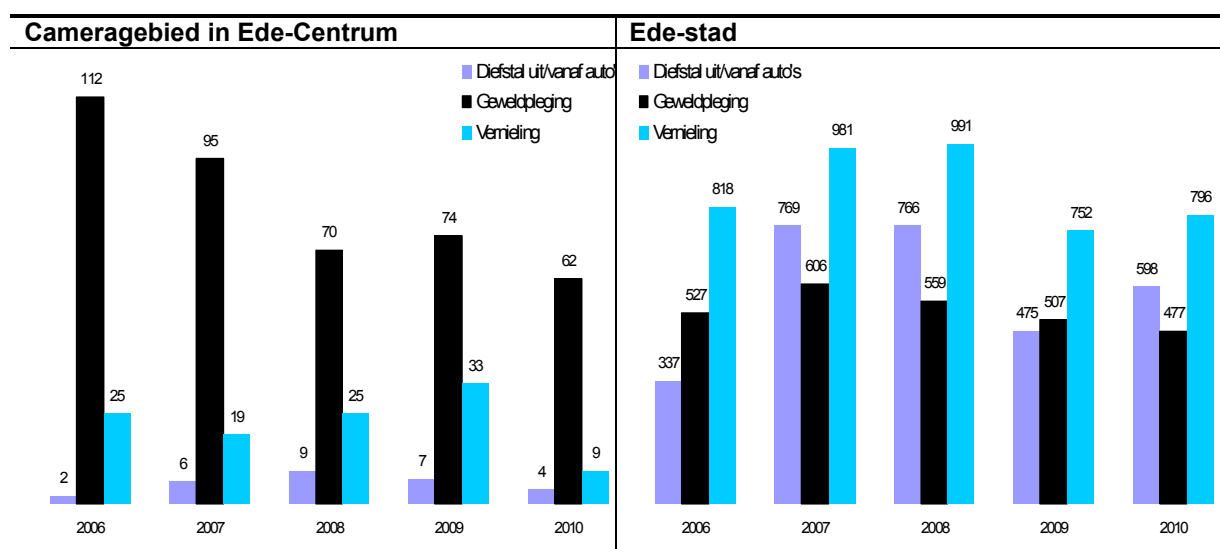
Geweldpleging

Het aantal geweldsmisdrijven in het cameragebied vertoont in de onderzochte periode een dalende trend en is tussen 2006 en 2010 bijna gehalveerd. In de rest van Ede-Centrum en in heel Ede-stad is het aantal geweldsmisdrijven min of meer stabiel.

Vernielingen

Het aantal aangiftes van vernieling in het cameragebied fluctueert. Opmerkelijk is de forse daling tussen 2009 en 2010, terwijl in overig Ede-Centrum en in Ede-stad het aantal vernielingen na een forse daling, in 2010 weer steeg.

Figuur 3-1: Ontwikkeling misdrijven cameragebied Ede-Centrum en Ede-stad, 2006-2010

⁵ 'Tussenevaluatie cameratoezicht uitgaansgebied Ede-Centrum', gemeente Ede 2009

B. VELDHUIZEN A

Sinds december 2008 zijn in Veldhuizen A (mobiele) camera's operationeel. Cameratoezicht werd ingezet als onderdeel van een pakket aan maatregelen om de toenemende overlast en criminaliteit in de wijk tegen te gaan.

Diefstal uit/vanaf motorvoertuigen

De diefstal uit/vanaf motorvoertuigen in Veldhuizen A vertoonde een grote stijging tussen 2006 en 2008. In 2009 daalde het aantal diefstallen met 70% en in 2010 volgde stabilisering. Ook in Ede-stad als geheel was een daling zichtbaar, maar deze daling was veel minder groot (38%). Bovendien steeg het aantal aangiftes van diefstal weer in 2010 (Figuur 2-2).

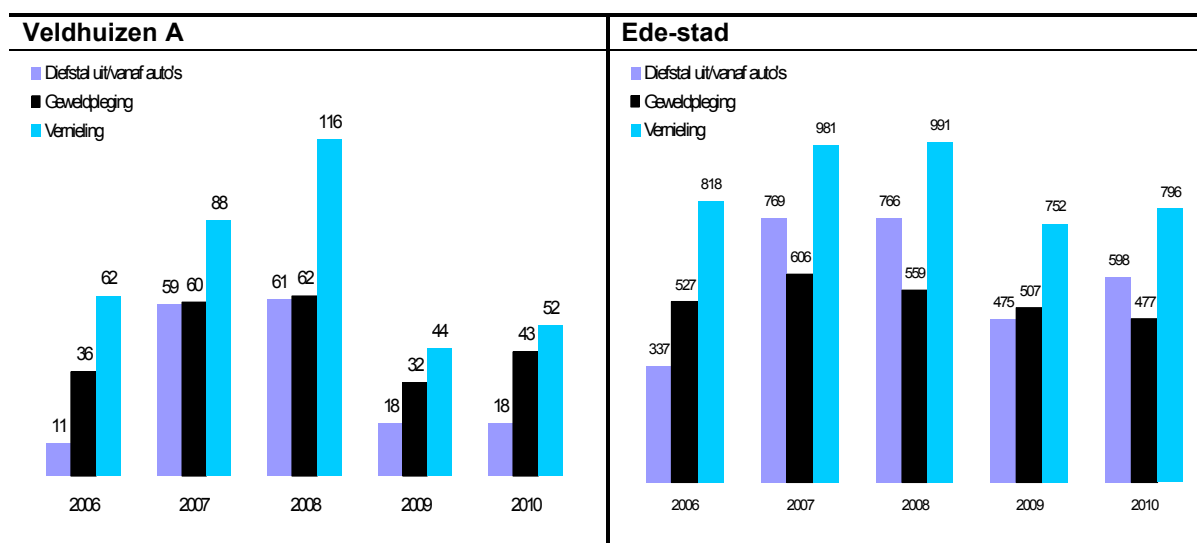
Geweldpleging

Het aantal aangiftes van geweldpleging in Veldhuizen A steeg in 2007 aanzienlijk en bleef vervolgens stabiel. In 2009 nam het aantal geweldplegingen in Veldhuizen A met bijna 50% af. In 2010 trad echter weer een stijging op. In Ede-stad daalde het aantal geweldsmisdrijven in tussen 2007 en 2010, maar de daling was veel minder groot dan in Veldhuizen A.

Vernielingen

Het aantal vernielingen steeg tussen 2006 en 2008 aanzienlijk en liet daarna een forse daling zien van 62% in 2009. In 2010 volgde een lichte stijging. In Ede-stad was sprake van een lichte stijging tussen 2006 en 2008, gevolgd door een daling. De daling was veel minder groot dan in Veldhuizen A.

Figuur 3-2: Ontwikkeling misdrijven Veldhuizen A en Ede-stad, 2006-2010

C. SOEMBAPLEIN EN OMGEVING

Eind april 2010 is ook tijdelijk cameratoezicht ingesteld op en rondom het Soembaplein, gelegen op de grens van de Indische buurt en de Vogelbuurt. Het cameragebied bestrijkt behalve het Soembaplein ook kleine gedeeltes van aangrenzende straten. Er zijn echter alleen politiecijfers beschikbaar op het niveau van hele straten en niet op het niveau van gedeeltes van straten. Het absolute aantal misdrijven (geweld, diefstal uit/vanaf motorvoertuigen, vernieling) op het Soembaplein en in de Soembalaan tezamen is erg klein. In 2008 werden twee misdrijven geregistreerd, in 2009 zes en in 2010 één misdrijf. Wanneer ook de aan het Soembaplein grenzende straten in zijn geheel worden meegenomen, is tussen 2008 en 2009 een daling van het aantal camera-relevante misdrijven waarneembaar van 26%, gevolgd door een toename van 12% in 2010 (57 misdrijven in 2008, 42 in 2009 en 47 in 2010). In de Indische buurt en de Vogelbuurt als geheel was sprake van een aanzienlijk grotere toename in 2010, namelijk 28%. Ede-stad kende een toename met 8%.

D. ANDERE WIJKEN

Om na te gaan in hoeverre er indicaties zijn voor verplaatsingseffecten van misdrijven na plaatsing van camera's in een bepaald gebied is gekeken naar de ontwikkeling van het aantal misdrijven in buurten en wijken in de (directe) omgeving van Veldhuizen A.

Eind 2008 zijn de camera's in Veldhuizen A geplaatst. Opvallend is dat in 2009 het aantal diefstallen uit/vanaf motorvoertuigen, het aantal geweldplegingen en het aantal vernielingen in bijna alle wijken afnam (zij het (aanzienlijk) minder dan in Veldhuizen A), behalve in de Rietkampen. Hier was sprake van een (forse) toename van de genoemde delicten. Dit is een opmerkelijke ontwikkeling, maar louter op basis van deze cijfers is geen verplaatsingseffect aan te tonen. Overigens nam het aantal geregistreerde misdrijven in Rietkampen in 2010 weer af, vooral het aantal geweldplegingen. Andere wijken en buurten gaven een wisselend beeld te zien.

3.5 BETEKENIS VAN DE RESULTATEN VOOR HET EFFECT VAN CAMERATOEZICHT

Het effect in het cameragebied in Ede-Centrum

In het cameragebied in Ede-Centrum was kort na de plaatsing van de camera's op 31 december 1998 sprake van een duidelijke afname van het aantal camera-relevante misdrijven. Een afname was in veel mindere mate ook zichtbaar in de rest van het centrum en in Ede-stad (met uitzondering van geweldpleging). De langjarige ontwikkeling van het aantal camera-relevante misdrijven laat zien dat sprake is van een structurele afname van het aantal diefstallen en vernielingen in het uitgaansgebied, die groter is dan de afname in de rest van Ede-stad. Ten aanzien van geweldsdelicten is een (lichte) toename waarneembaar in het cameragebied, maar de toename in de rest van Ede-stad is groter.

Het effect in Veldhuizen A

In december 2008 werd cameratoezicht in Veldhuizen A ingesteld. Dat effect is vrijwel direct zichtbaar in de cijfers van camera-relevante misdrijven in 2009. In dat jaar daalde het aantal geregistreerde misdrijven zeer fors. In 2009 was ook in Ede-stad sprake van een afname, zij het aanzienlijk minder sterk dan in Veldhuizen A. De afname van het aantal misdrijven zou daarmee voor een stuk verklaard kunnen worden door de plaatsing van camera's.

Het effect op/rondom het Soembaplein

In april 2010 werd tijdelijk cameratoezicht ingesteld op/rondom het Soembaplein. Gezien het ontbreken van gedetailleerde politiecijfers over het exacte cameragebied op/rondom het Soembaplein is het helaas niet mogelijk om het effect van cameratoezicht in dit gebied vast te stellen. Op het Soembaplein en de Soembalaan tezamen is in 2010 een daling van het aantal camera-relevante misdrijven waarneembaar ten opzichte van 2009 (waarbij moet worden aangetekend dat het om zeer kleine absolute aantallen gaat). In aangrenzende straten en op buurtniveau steeg het aantal misdrijven.

Opgevraagde camerabeelden

Cameratoezicht biedt de mogelijkheid beeldmateriaal te gebruiken voor (politie)onderzoek en opsporingsdoeleinden. Van de camera's in Ede-Centrum worden de meeste beelden opgevraagd, gevolgd door Veldhuizen. Van het Soembaplein worden weinig beelden opgevraagd (Tabel 3-1). Bovendien zijn deze beelden in enkele gevallen opgevraagd ten behoeve van (politie)onderzoek en opsporing van delicten die elders in Ede plaatsvonden.

Tabel 3-1: Opgevraagde camerabeelden

	jan-dec 2010*	jan-jun 2011
Ede-Centrum	51	25
Veldhuizen	20	13
Soembaplein	4	5

* Soembaplein: mei-dec 2010

Verplaatsing naar omliggende buurten

Om na te gaan of er sprake is van verplaatsing naar de (directe) omgeving van Veldhuizen A, is gekeken naar de ontwikkeling van het aantal geregistreerde misdrijven in andere wijken en buurten. In de vorige paragraaf is al geconstateerd dat een verplaatsingseffect niet kan worden aangetoond.

Veiligheidsbeleving

Voor het kwantificeren van veiligheidsgevoelens zijn cijfers uit bewonersenquête's gebruikt. In het uitgaansgebied van Ede-Centrum is het veiligheidsgevoel van omwonenden en bezoekers toegenomen na invoering van het cameratoezicht. Onder bezoekers van het uitgaansgebied was de daling sterker dan onder omwonenden⁶. In de jaren 2000 tot 2009 fluctueerde het veiligheidsgevoel van inwoners van Ede-Centrum/Oost in de eigen buurt. Inwoners voelen zich hier niet aantoonbaar veiliger dan in gebieden waar geen cameratoezicht is. Het is helaas niet mogelijk de cijfers uit te splitsen voor alleen het cameragebied in Ede-Centrum.

In Veldhuizen A is na de komst van cameratoezicht geen eenduidige ontwikkeling in de veiligheidsbeleving waarneembaar. In de buurt De Horsten is sprake van een lichte toename van het veiligheidsgevoel tussen 2007 en 2009. In De Burgen voelen inwoners zich in 2009 juist iets minder veilig dan in 2007. In Veldhuizen B is nauwelijks sprake van veranderingen in veiligheidsbeleving tussen 2007 en 2009. Voor het Soembaplein en omgeving zijn geen gegevens over veiligheidsbeleving beschikbaar.

Draagvlak van cameratoezicht onder de inwoners

Uit onderzoek over cameratoezicht in het publieke domein in verschillende EU-landen blijkt in alle onderzochte landen draagvlak voor cameratoezicht onder de bevolking te bestaan. In verschillende landen zijn er wel hevige discussies geweest omtrent de privacybescherming. Desondanks is het plaatsen van camera's algemeen geaccepteerd⁷.

Uit de Veiligheidsmonitor Ede 2009 blijkt dat ook in Ede breed draagvlak bestaat voor cameratoezicht, ook in de eigen buurt. Ruim de helft van de inwoners van de gemeente Ede staat positief tegenover cameratoezicht in de eigen buurt. Bijna één op de zes inwoners staat hier negatief tegenover. In Ede-Oost, waaronder Ede-Centrum valt, is 62% van de inwoners positief over cameratoezicht in de eigen buurt en in Veldhuizen A zelfs 69%.

⁶ 'Ogen in de nacht - Eindevaluatie cameratoezicht Ede', gemeente Ede 2000

⁷ B.Meijer, Cameratoezicht in het publieke domein in EU-landen

4 RESULTATEN DIEPTE-INTERVIEWS

4.1 INLEIDING

In aanvulling op de analyse van de politiecijfers zijn voor dit onderzoek ook enkele sleutelfiguren geïnterviewd. Hierin is gevraagd naar de ontwikkelingen van criminaliteit in en rond de cameragebieden, hun visie op cameratoezicht en de betekenis van cameratoezicht voor hun werk en de relaties met collega's. De interviews hebben plaatsgevonden in de periode februari-maart 2011 en zijn afgenomen met de wijkagenten van Veldhuizen A, Veldhuizen B, Ede-Centrum/Oost, Unithoofd / plaatsvervangend districtschef politie regio Gelderland-Midden en de coördinator van de gemeentelijke opsporingsambtenaren.

4.2 VOOR- EN NADELEN CAMERATOEZICHT

Voordelen cameratoezicht

Cameratoezicht is volgens de geïnterviewden absoluut zinvol, mits toegepast in combinatie met andere middelen zoals extra politie-inzet. Het exacte effect van het cameratoezicht is moeilijk te meten omdat ook andere oorzaken bijdragen aan het terugdringen van overlast. Toch lijkt de maatregel succesvol op een aantal verschillende fronten:

- Cameratoezicht kan bijdragen aan het beheersbaar houden van overlast;
- Daders verliezen hun gevoel van anonimiteit. Cameratoezicht werkt daarmee preventief;
- Overlast in het betreffende gebied neemt af (maar kan zich verplaatsen);
- De opsporing van (gewelds)plegers voor de politie is gemakkelijker;
- Verdachten kunnen door cameratoezicht sneller worden aangehouden;
- Beelden kunnen dienen als (aanvullend) bewijsmateriaal;
- Cameratoezicht leidt tot een groter veiligheidsgevoel bij de burger;
- Het geeft de burger het gevoel dat actie ondernomen wordt tegen overlast.

Nadelen cameratoezicht

Uit de diepte-interviews komen ook enkele nadelen van cameratoezicht naar voren:

- Cameratoezicht heeft weinig effect op geweldsdelicten in uitgaansgebieden. Bij het terugdringen van geweldsdelicten in uitgaansgebieden is cameratoezicht minder effectief omdat dit vaak gepaard gaat met (excessief) drank-en drugsgebruik. Daardoor vervagen grenzen en trekt de plegger zich minder aan van aanwezigheid van camera's.
- Er treedt soms een verplaatsingseffect op. Door het plaatsen van camera's kan verplaatsing van criminaliteit en overlast naar andere buurten optreden. Dat was ook het geval in Veldhuizen A, waar de overlast zich verplaatste naar Veldhuizen B. Wanneer de kopstukken door de politie worden opgepakt wordt deze overlast echter wel minder en ontstaat er meer rust in een buurt. Geweld in horecagebieden is minder gevoelig voor het verplaatsingseffect omdat dit soort delicten sterk gerelateerd is aan de horeca(locatie). Deze locaties zijn in Ede vrij sterk geconcentreerd in het uitgaansgebied op en rondom het Museumplein.
- Uitkijken van beelden kost veel tijd. Het live uitkijken van camerabeelden legt een groot beslag op de capaciteit van de politie en de gemeentelijke afdeling Toezicht. Die menskracht kan op dat moment niet op straat worden ingezet. Het achteraf bekijken van de beelden vraagt eveneens veel tijd omdat er veel tijd gaat zitten in het *filteren* van het juiste materiaal.

4.3 UITWERKING CAMERATOEZICHT IN EDE

Cameratoezicht werkt

Cameratoezicht is volgens betrokkenen een goede ondersteuning in combinatie met andere maatregelen. Het lost de criminaliteit niet op, maar maakt het beter beheersbaar. Door daders actief te blijven volgen neemt het aantal overlastplegers af, of neemt op zijn minst niet verder toe. Dat effect is voor een deel toe te schrijven aan het cameratoezicht.

Mede met behulp van cameratoezicht zijn veel aanhoudingen verricht

Het effect van cameratoezicht in Ede was het grootst kort na de invoering. Daarna trad er gewenning op en nam het aantal incidenten weer toe. De afgelopen tijd zijn in Ede veel zaken opgelost door de politie. Dit ligt niet uitsluitend aan het cameratoezicht. Camera's spelen vooral een rol in het vergemakkelijken van de opsporing van daders. Het cameratoezicht is het meest effectief in gebieden met een intense straatverlichting en in combinatie met geluidsopnamen. In deze setting is de kans op bruikbare opnamen het grootst.

Elk type milieu kent zijn eigen problematiek

Het type delict verschilt sterk per buurt. In het horecaconcentratiegebied van Ede-Centrum vinden hoofdzakelijk geweldsincidenten en vernielingen plaats; in Veldhuizen A worden ook veel diefstallen geregistreerd. Tegen diefstal en vernieling is cameratoezicht een effectief middel.

Toezichthouders anticiperen actief op (verplaatsing van) overlast

Gemeenten, politie en (horeca)ondernemers werken in Ede actief samen om de overlast in de gemeente verder terug te dringen. Cameratoezicht is een onderdeel van deze aanpak. De mobiele camera's die in Ede gebruikt worden, maken het mogelijk om bij verplaatsing van de overlast adequaat te reageren door camera's in de nieuwe overlastgebieden te plaatsen.

Politie Ede kent structureel capaciteitsprobleem

Structurele capaciteitsproblemen bij de politie maken het onmogelijk om daders nog intensiever te volgen. Met extra politie-inzet zouden veel meer aanhoudingen verricht kunnen worden en zou veel overlast in de kiem gesmoord kunnen worden. Met extra capaciteit om de beelden live te bekijken zou het effect van cameratoezicht fors toenemen, doordat politie sneller en beter aangestuurd kan worden door degene die de beelden bekijkt. Helaas is er op dit moment onvoldoende capaciteit beschikbaar om tot een maximaal resultaat te komen.

4.4 AANBEVELINGEN VAN BETROKKEN PARTIJEN

- Handhaaf de brede aanpak met mobiel cameratoezicht, dadervolging, preventieve jeugd aanpak en het betrekken van ondernemers en burgers bij bestrijding van overlast.
- Intensiveer het (live) bekijken van de camerabeelden. Beelden kunnen bekeken worden door BOA's en eventueel opgevraagd worden door politie. Daardoor wordt het politieapparaat niet teveel belast.
- Zorg voor een betere rotatie en belichting van de camera's om de herkenbaarheid van verdachten te vergroten. Houd daarbij rekening met de *lichtvervuiling* voor omwonenden. Kies bij voorkeur voor camerabeelden in combinatie met geluidsapparatuur.
- Schaf intelligente camera's aan die reageren op bewegingen. Deze zijn weliswaar duurder dan reguliere exemplaren, maar besparen veel tijd bij het uitkijken van beelden.
- Bekijk de beelden op een centrale plaats in de organisatie zodat medewerkers tussen hun werkzaamheden door de beelden makkelijk kunnen bekijken. Doe dit in een afgesloten ruimte in verband met de privacywetgeving.
- Zorg dat de medewerkers die de beelden bekijken beschikken over voldoende gebiedskennis en kennis van/over (lokale) veelplegers. Dit vergemakkelijkt het volgen van overlastplegers.

5 CONCLUSIES, AANBEVELINGEN EN REACTIE OPDRACHTGEVER

5.1 CONCLUSIES

1. Er is nationaal en in Ede groot maatschappelijk draagvlak voor de inzet van cameratoezicht in overlastgebieden.
2. De literatuur is niet eenduidig over de effecten van cameratoezicht. Cameratoezicht is vaak onderdeel van een pakket aan maatregelen, waardoor moeilijk te beoordelen is welke bijdrage cameratoezicht precies levert bij het terugdringen van criminaliteit en overlast.
3. Cameratoezicht draagt bij aan opsporing en vervolging van overlastplegers en verdachten van criminaliteit.
4. Cameratoezicht draagt bij aan het veiligheidsgevoel van burgers.
5. Uit politiecijfers blijkt dat het aantal geregistreerde misdrijven kort na de invoering van cameratoezicht fors gedaald is, zowel in het uitgaansgebied van Ede-Centrum als in Veldhuizen A.
6. Uit politiecijfers blijkt dat in het cameragebied in Ede-Centrum ook een *structurele* afname van het aantal geregistreerde diefstallen en vernielingen waarneembaar is. Dat geldt niet voor geweldsdelicten. In Veldhuizen A zijn nog geen lange termijneffecten te meten.
7. Voor het hele cameragebied op/rondom het Soembaplein zijn onvoldoende specifieke gegevens beschikbaar om een effect van cameratoezicht te kunnen meten. Voor alleen het Soembaplein en de Soembalaan tezamen zijn in 2009 zes camera-relevante misdrijven geregistreerd en in 2010 één. Sinds de invoering van cameratoezicht op/rondom het Soemabaplein zijn slechts enkele keren camerabeelden opgevraagd voor (politie)onderzoek of opsporing.

5.2 AANBEVELINGEN

1. Handhaaf de brede aanpak van overlast en criminaliteit met (mobiel) cameratoezicht, dadervolging, preventieve jeugd aanpak en het betrekken van ondernemers en burgers bij de bestrijding van overlast.
2. Handhaaf het cameratoezicht in Ede-Centrum en Veldhuizen A en zet selectief mobiele camera's in op andere plekken waar overmatige overlast en criminaliteit hiertoe aanleiding geeft.
3. Overweeg de camera's op/rondom het Soembaplein te verwijderen.
4. Leg de verantwoordelijkheid van het bekijken van de beelden bij de gemeentelijke afdeling Toezicht. Dat scheelt politiecapaciteit die beter ingezet kan worden op straat. De afdeling Toezicht kan op verzoek beeldmateriaal leveren aan politie en justitie, die het bij de opsporing van daders en als bewijsvoering kunnen gebruiken. Intensiveer het live uitkijken van beelden op piekuren.

5. Leg de verantwoordelijkheid van het uitkijken van de beelden bij één of meerdere personen met veel gebieds- en daderkennis. Mensen die de stad en hun overlastplegers goed kennen hebben een voorsprong ten opzichte van personen die deze kennis ontberen. Bovendien herkennen zij eenvoudiger verdacht gedrag en kunnen zij hierop actiever anticiperen.
6. Onderzoek de mogelijkheid van het plaatsen van *intelligente camera's* op plekken waar veel vernielingen en diefstallen plaatsvinden. Deze zijn weliswaar een stuk duurder dan reguliere exemplaren, maar dit scheelt veel tijd bij het uitkijken van de beelden.
7. Ga in overleg met de politie na hoe het cameratoezicht in technisch opzicht geoptimaliseerd kan worden.
8. Maak cameratoezicht maatwerk; onderzoek periodiek op laag schaalniveau (één of enkele straten) nut en noodzaak van cameratoezicht.

5.3 REACTIE VAN DE OPDRACHTGEVER

Ede kent een lange historie voor wat betreft cameratoezicht in de openbare ruimte. Als eerste gemeente in Nederland heeft Ede in de jaren negentig camera's in de openbare ruimte geplaatst. Inmiddels zijn camera's in de openbare ruimte niet meer weg te denken. De ervaringen die Ede met cameratoezicht heeft, zijn erg positief. Wekelijks worden door Politie camerabeelden opgevraagd, welke gebruikt worden in de opsporing en vervolging van verdachten. Als opdrachtgever van de evaluatie ben ik blij met de aanbevelingen. Uitvoering geven aan deze aanbevelingen draagt bij aan de kwaliteit van het cameratoezicht in Ede.

COLOFON

Uitgave

Juni 2011

Gemeente Ede, COA, afdeling Strategie & Onderzoek

Opdrachtgever

Gemeente Ede, ROB, afdeling Toezicht

Samenstelling en redactie

Eveline Gadella & Bart van Steenis

Druk

Gemeente Ede, COA, team Services

Oplage
